

Eğitsel, Sosyal ve Psikolojik Bir Sorun: Çocuk Evliliklerde “Gelin” ve “Damat” Olmak

Büşra ACAR AĞAR¹ Emine DURMUŞ² Metin ÇELİK³

Gönderim Tarihi: 12.02.2024

Kabul Tarihi: 12.05.2024

Yayın Tarihi: 07.06.2024

Özet: Bu araştırmada erken yaşta evlilik yapmış kadın ve erkeklerin evlilik süreçlerinin (evlilik yaşı, biçimi, kararı vb.) ve evlilik ile ilgili değerlendirmelerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın verileri kartopu örnekleme yöntemiyle ulaşılan, 18 yaşından önce evliliğini gerçekleştirmiş 301 bireyden toplanmıştır. Katılımcıların evlilik süreçlerine ait betimsel bilgileri ve evlilik yaşantılarına ilişkin değerlendirmeleri frekans, yüzdelik, ortalamalar hesaplanarak elde edilmiştir. Araştırmanın sonunda çocuk damatların %94,3'ünün (f=66) kendileri gibi çocuklarla evlendiği, çocuk gelinlerin %86,2'sinin (f=199) ise yetişkin bireylerle evlendiği görülmüştür. Çocuk gelinlerin eşlerini seçme biçimi olarak ilk sırada %34,5 ile (f=83) aile önerisi gelmekteyken; çocuk damatlarda ilk sırada %35,2 ile (f=25) sevdiğim kişiydi seçeneği gelmektedir. Çocuk gelinlerin evliliklerini gerçekleştirme biçimi olarak ilk sırada %49,6 (f=117) görücü usulü, çocuk damatlarda ise ilk sırada %37,8 (f=28) severek olduğu tespit edilmiştir. Çocuk damatların %55,7'sinin (f=39) evlendiklerinde kendilerini evliliğe hazır hissettikleri, çocuk gelinlerin %51,8'nin (f=118) ise kendilerini evliliğe hazır hissetmedikleri görülmüştür. Katılımcıların %48,5'i (f=146) kendilerini ebeveyn olmaya hazır hissetmemektedir. Bugün olsa aynı yaşta evlenmek istemediklerini belirten katılımcıların oranı %69'dur (f=207). Sonuçlar çocuk gelin ve damatların evlilik süreçlerinde ve evlilik ile ilgili değerlendirmelerinde farklılıklar olduğunu ortaya koymuştur.

Anahtar Kelimeler: Erken evlilik, çocuk gelin, çocuk damat.

An Educational, Social and Psychological Issue: Being Bride and Groom in Child Marriages

Abstract: This paper aims to examine the marriage processes (marriage age, style, decision etc.) of women and men who had early-age marriage and their evaluations about marriage. Selected through snowball sampling method, the data of the study was collected from 301 participants who had married before the age of 18. The findings of the study were obtained by calculating frequencies, percentages and averages. At the study, it was discovered that 94.3% (f=66) of child grooms married children, 86.2% (f=199) of child brides married adults. While family suggestions were dominant on the way child brides chose their spouses with 34.5% (f=83), “the person I love” option was child grooms’ first option with 35.2% (f=25). Prearranged marriage style ranked first among child brides with 49.6% (f=117) whereas marrying out love ranked first among child grooms with 37.8% (f=28). 55.7% (f=39) of child grooms felt ready for marriage when they married, whereas, 51.8% (f=118) of child brides did not feel ready. 48.5% (f=146) of the participants did not feel ready to be parent. The rate of the participants who stated that they did not want to get married at the same age, today was 69% (f=207). The results demonstrates that there were differences in marriage processes evaluations about marriage of child brides and grooms.

Keywords: Early marriage, child bride, child groom.

GİRİŞ

Çocuk yaşta evlilik, 18 yaşın altında olan, fizyolojik ve psikolojik olarak evlilik ve çocuk sahibi olmaya, bu sorumluluğu taşımaya hazır olmadan yapılan evlilik olarak tanımlanmaktadır (Aktepe ve Atay, 2017). Ülkemizin de dâhil olduğu Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesinin (20 Kasım 1989) ilk maddesine göre ‘çocuğa uygulanabilecek olan kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç on sekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılmaktadır’. Bu yüzden uluslararası sözleşmeler 18 yaşından önce gerçekleştirilen evlilikleri çocuk evlilikler olarak kabul etmektedir (Misunas, Gaston ve Cappa, 2019). Buna göre 18 yaşından önce evlenen kız çocuklar “çocuk gelin” (Kaynak Malatyalı, 2014) ve erkek çocuklar da “çocuk damat” olarak kabul edilmektedir.

¹ MEB, Türkiye, busraacr@outlook.com, ORCID: 0000-0002-5390-6223

² İnönü Üniversitesi, Türkiye, emine.durmus@inonu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-7102-5833

³ Siirt Üniversitesi, Türkiye, metincelik@siirt.edu.tr, ORCID: 0000-0001-5739-1522

Dünya çapında 82 ülkeden elde edilen veriler doğrultusunda günümüzde 20-24 yaş aralığında olan kadınların % 21,2'sinin 18 yaşından önce evlendiği; 20-24 yaş aralığındaki erkeklerin ise %4,5'inin yine 18 yaşından önce evlendiği tahmin edilmektedir (Gaston, Misunas ve Cappa, 2019). Bu oranlar, çocuk evliliklerin bir bölge ya da topluma ait bir sorun olmaktan çok evrensel bir sorun olduğunu göstermektedir. Dünyada olduğu gibi Türkiye'de de çocuk evlilikleri geçmişten günümüze kadar var olan sosyal bir sorun olarak değerlendirilmektedir. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK, 2018) verilerine bakıldığında Türkiye'deki evliliklerin %17,9'unun 18 yaşından önce gerçekleştiği görülmektedir. Cinsiyete göre değerlendirildiğinde ise evliliğini 18 yaşından önce gerçekleştiren kadınların oranı %28,2 iken erkeklerin oranı ise %5,6'dır. Erkek çocukların kız çocuklarına göre daha az oranda çocuk yaşta evlilik gerçekleştiriyor olması bu durumun onlar için de bir sorun olarak görülmeyeceği anlamına gelmemektedir. Sonuçta cinsiyet ayrımı olmaksızın her ikisi de erken yaşta evlilik yapan çocuklar olarak kabul edilmektedir. Çocuk gelin ve damatlar biyolojik ve sosyal farklılıklar nedeniyle aynı risk ve sonuçlarla karşılaşmayabilirler, ancak bu uygulama yine de her iki cinsiyetten çocuklar için bir hak ihlali olarak değerlendirilir (Misunas vd., 2019). Çocuk evliliklerin sebepleri çeşitlilik göstermekle birlikte, bu sebepler arasında öne çıkan, aile yapısının özellikleridir. Ailenin sosyo-ekonomik düzeyi, aile içi şiddet, ailenin evlilik ile ilgili kabulleri, eğitim düzeyi, aile içi huzursuzluk, ailelerin sahip olduğu kalıp yargılar, cinsiyetçi bakış açısı ve dini inançlar gibi faktörler erken evliliğe zemin hazırlamaktadır (Aktepe ve Atay, 2017; Aydemir, 2012, s. 15-22; Gosh, 2012; Kaynak Malatyalı, 2014; Soylu ve Ayaz, 2013; Yüksel ve Yüksel, 2014; Yüksel Kaptanoğlu ve Ergöçmen, 2012). Aile olgusu toplum yapısından etkilenmektedir. Toplum yapısında var olan ataerkil düzen erken evliliklerde büyük bir etkiye sahiptir. Ailede erken evliliğe karar verenin baba ya da hane halkından başka bir erkek olması bu etkinin bir göstergesidir (Burcu, Yıldırım, Sırma ve Sarıyaman, 2015; İçağasıoğlu Çoban, 2009; Yüksel Kaptanoğlu ve Ergöçmen, 2012). Ancak aşk, huzur arayışı, aile baskısından kaçış gibi nedenlerle severek evlenen veya kaçırılarak evlendirilen çocuk damat ve gelinler de bulunmaktadır (Doğan Göksel, 2018; Yıldız ve Poyraz, 2020). Çocuk gelin/damatların ailelerinde ve çevresinde erken evliliklerin sıklıkla yaşanıyor olması gelişimlerini tamamlamamış çocukların kendilerini evlenecek yetkinlikte görmelerine neden olmaktadır. Bunun sonucu olarak da toplumda çocuk evlilikleri normalleşmekte ve nesilden nesile devam etmektedir (Yıldız ve Poyraz, 2020). Bireyler, 9-11 yaşlarından 20'li yaşlarına kadar psikolojik olarak ergen kabul edilmektedir (Gül ve Dinçer, 2009). Bu dönemde ergenin duygu durumunda istikrarsızlık ile birlikte duygusal artışlar gözlenmektedir (Koç, 2013). Aşk, ergenlik döneminde bireylerin hayatlarını etkileyecek önemli kararlar almasına neden olmaktadır. Toplumun flörtü günah, ayıp olarak görmesi âşık olan ergeni yoğun kaygı ve strese altına sokmaktadır. Toplum tarafından onaylanmanın önemli olduğu bu dönemde henüz sağlıklı kararlar alamayacak yaştaki ergen, toplum tarafından dışlanmamak, ayıplanmamak için çözümü evlilikte bulmaktadır (Yıldız ve Poyraz, 2020). Çocuk evlilikler, Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Konseyi tarafından insan haklarını ihlal ve suistimal eden, bozan zararlı bir uygulama olarak tanımlanmaktadır (Birleşmiş Milletler, 2015). Literatüre bakıldığında erken evliliklerin kız ve erkek çocuklar için birçok olumsuz etkiye neden olduğu görülmektedir (Boran, Gökçay, Devecioğlu ve Eren, 2013; Kara, 2015; Kidman, 2017; Yıldız ve Poyraz, 2020). Bu evlilikler, çocukların çocukluklarını yaşamalarına (Aydemir, 2011, s. 15-22) ve eğitimlerini devam ettirmelerine engel olmaktadır (Kaynak Malatyalı, 2014; Soylu ve Ayaz, 2013). Çocuk evlilikleri genellikle bir kız çocuğun gelişimini; erken hamilelik ve sosyal izolasyon, eğitimini kesintiye uğratma, kariyer ve mesleki ilerleme fırsatlarını sınırlama gibi durumlarla karşı karşıya bırakmaktadır. Çocuk damatlar üzerindeki etki kapsamlı bir şekilde araştırılmamış olsa da, erken evlilik benzer şekilde erkekleri hazırlıksız oldukları bir yetişkin rolüne sokabilir, onlar üzerinde

ekonomik baskılar oluşturabilir ve ileri eğitim veya kariyer gelişimi fırsatlarını kısıtlayabilir (UNICEF, 2020).

Psikolojik, sosyolojik ve fizyolojik gelişimlerini tamamlamadan gerçekleştirilen erken evlilikler, çocuk gelin/damatların çocukluktan direkt karı-kocalığa ve daha sonrasında ise anne-babalığa geçişine neden olmaktadır. Böylelikle çocuk gelin/damatlar eğitimsel, gelişimsel ve sosyal nitelikli birçok fırsattan mahrum kalmakta ve bu mahrumiyete ek olarak da istismara, şiddete, yoksulluğa açık hale gelmektedir (Aydemir, 2011, s.23-29). Çocuk evliliklerde özellikle kız çocukları fiziksel ve duygusal şiddete/istismara maruz kalmaktadır. Bu şiddet/istismar çocuk gelinin eşi tarafından ya da eşinin ailesi tarafından gerçekleşebilmektedir (Boran vd., 2013; Soylu ve Ayaz, 2013). Çocuk damatlar ise daha çok anne ve babasından psikolojik şiddet görmektedir. Erkek çocuktan hem evi geçindirmesi beklenmekte hem de bir evlat olarak anne babasının sözünden çıkmaması istenmektedir ki bu durum da çocuk damadı psikolojik açıdan (Yıldız, 2018) büyük baskı altına sokmaktadır. Bireyin kendi isteği ya da isteği dışı gerçekleşen çocuk evlilikler beraberinde cinsel sorunları da getirebilmektedir. Ergenlik döneminin önemli gelişimsel görevlerinden biri cinsel kimlik oluşumudur. Cinsel kimlik bireyin biyolojik özellikleri, cinsel yönelim ve davranışları, aile tutumu, toplumsal değerlerin etkisiyle şekillenir (Korkmaz Çetin vd., 2008). Cinsel açıdan olgunlaşmadan ilk cinsel deneyimin yaşanması, cinsel konularda bilgi sahibi olunmaması ya da yanlış bilgiler edinilmesi gibi durumlar tüm çocuklarda olduğu gibi, çocuk gelin ve damatların cinsel yaşamında sorunlar yaşamasına neden olmaktadır. Ergenlik döneminde cinsel konular hakkında bilgi edinmek normal bir gelişim görevidir. Bireyin cinsellik hakkında sağlıklı bilgi kaynaklarına ihtiyacı vardır (Korkmaz Çetin vd., 2008). Araştırmalar, ergenlerin cinsel konular hakkındaki bilgileri arkadaş, medya, akraba, aile gibi kaynaklardan edindiğini göstermektedir (Bleakley, Hennessy, Fishbein ve Jordan, 2009; Güler ve Küçükler, 2010; Korkmaz Çetin vd., 2008). Bu kaynaklardan elde edilecek yanlış ve yetersiz bilgi çocuk gelin/damadı olumsuz etkileyebilmekte ve cinsel hayatlarında sorun yaşamalarına sebep olabilmektedir. Sağlıklı ve uzun ömürlü bir evlilik için evlenecek kişilerin evliliğin gerekliliklerini ve sorumluluklarını yerine getirecek fizyolojik gelişimi ve olgunlaşmayı tamamlaması beklenmektedir. Erken yapılan evliliklerde kişiler bu olgunlaşmayı tamamlayamadığı gibi evlilik ile ilgili beklenti, amaç ve ideallerini de henüz şekillendirmemiş olmaktadır (Çizmecioğlu, 2020). Zamanla olgunlaşma sürecini tamamlayan çocuk gelin/damatların evlilikten ve eşlerinden beklentileri kesinleşmektedir. Bu beklentilerin karşılanmadığını gören bireyler sorunlu bir evlilik süreci geçirmekte ve süreç kaçınılmaz bir şekilde mutsuz bir evliliğe ve hatta boşanmaya varabilmektedir. Literatüre bakıldığında çocuk evliliklerde çift uyumunun iyi olmadığı ve evlenme yaşı yükseldikçe çift uyumunun arttığı görülmektedir (Güneş vd., 2016). Çocukluktan birden evi geçindiren kadın ve erkek rolüne girmek henüz daha olgunlaşmamış kız ve erkek çocukları zorlayabilmektedir. Buna ebeveyn olma sorumluluğu da eklendiğinde kız ve erkek çocuklar üzerindeki baskı daha da artmaktadır. Bu zorluklar sadece çocuk gelin/damadı etkilememekte zamanla toplumsal bir soruna dönüşmektedir. Eğitimlerini tamamlayamayan, yeterli bilgi ve beceri sahibi olmayan bireylerin çocuk yetiştirmede ve gelecek nesilleri eğitmede başarılı olabileceği düşünülemez (Aydemir, 2011, s.23). Görülmektedir ki başlı başına sosyal bir problem alanı olarak kabul edilen çocuk gelin/damat sorunu farklı problemlere de kaynaklık edebilmektedir. Tüm bu sorun ve sonuçlar incelenirken çocuk gelin ve damatları birbirinden ayırmayarak beraber ele almak faydalı olacaktır.

Bu araştırmanın amacı, erken yaşta evlilik yapmış kadın ve erkeklerin evlilik süreçlerini (evlilik yaşı, evlenme biçimi, evlilik kararı vb.) ve evlilik ile ilgili değerlendirmelerini incelemektir.

Araştırma konusuna yönelik yapılan literatür taramalarında kız çocuklarının gerçekleştirdikleri evlilikler ve nedenleri, evlilik biçimleri, evliliklerindeki karar vericiler kısacası evlilik süreçleri incelenirken (Doğan Göksel, 2018; Güler ve Küçükler, 2010; Soylu ve Ayaz, 2013) çocuk damatların aynı sıklıkta ele alınmadığı görülmektedir. Yapılan çalışmalarda çocuk damatların varlığı kabul edilmekte ancak sayı olarak çocuk gelinlere oranla az olduğu vurgulanmaktadır. Çocuk gelin sorununun daha fazla öne çıkmasının nedeni, sosyal olarak dezavantajlı konumda olması ve erken evliliklerde yaşadığı mağduriyetin erkekten daha fazla oluşuyla ilgili olabilmektedir (Çetin, 2020). Az sayıda olsalar da çocuk damatlar da çocuk gelinler gibi evlilik süreçlerinde gerek maddi, gerek ailevi gerekse çocuk olmanın getirdiği birçok sorun yaşamaktadır. Bu sebeplerle mevcut araştırmada hem çocuk gelin hem de çocuk damatların evlilik süreçleri ve evlilik ile ilgili değerlendirmeleri karşılaştırmalı olarak ele alınarak iki grup arasında var olan farklılıklar ortaya çıkarılmıştır. Araştırmanın bu nedenle alan yazında bir boşluğu dolduracağı düşünülmektedir.

Araştırmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Erken yaşta evlendirilen kadın ve erkeklerin sosyo-demografik özellikleri nasıldır?
- 2- Erken yaşta evlendirilen kadın ve erkeklerin evlenmekle ilgili değerlendirmeleri nasıldır?

YÖNTEM

Örnekleme

Nicel araştırma yönteminin kullanıldığı bu çalışma betimsel araştırma modeliyle tasarlanmıştır. Betimsel araştırmalarda temel amaç araştırmacılar tarafından çalışılan olgunun veya durumun tasvir edilmesi diğer bir deyişle resmedilmesidir. Çalışılan olgudaki değişkenler tanımlanır gerekirse bu değişkenler arasındaki ilişkiler tasvir edilir (Johnson ve Christensen, 2014). Bu çalışmada amaç, çocuk yaşta evlenen kadın ve erkeklerin, evlenmeleri süreç ve yaşantılarını resmetmektir. Türkiye 'de 18 yaş altındaki evliliklerin yasal olmaması, çocuk gelin ve damatların bunu gizlemesi nedeniyle, çocuk gelin ve damatlara ulaşmada zorluk yaşanmasına sebep olmaktadır. Bu sebeple özellikle nadir görülen durumları incelemede bu özellikte bir bireyle temas kurulmasının ardından, bu bireyin yardımıyla diğer bir bireyle görüşüp zincirleme olarak örnekleme oluşturma işlemi olan kartopu örnekleme yöntemi kullanılmaktadır (Johnson ve Christensen, 2014). Bu araştırmada, üniversite öğrenimine devam eden, ancak çocuk yaşta evlenmiş erkek bireylere ulaşılmış. Bu bireyler aracılığı ile erken yaşta evlilik yapmış diğer kadın ve erkeklere ulaşma yoluna gidilmiştir. Araştırmanın katılımcılarını Adıyaman, Batman, Diyarbakır, Hakkâri, Mardin, Siirt ve Şırnak illerinde yaşayan ve evlendiklerinde 18 yaşını tamamlamamış olan kadın ve erkek bireyler oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri basit seçkisiz ve kartopu örnekleme yöntemiyle seçilen, 18 yaşından önce evlenen ve şu an yaşları 17 ile 25 arasında değişen 301 bireyden toplanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Çalışmada veriler araştırmacılar tarafından hazırlanan kişisel bilgi toplama formu yolu ile elde edilmiştir. Kişisel Bilgi Formu, katılımcıların yaş, cinsiyet, en son mezun olduğu okul, evlenme yaşı, sahip olduğu çocuk sayısı, ücret karşılığı bir işte çalışıp çalışmadığı, evlilik kararını nasıl aldığı vb. verilerini elde etmek amacıyla hazırlanmıştır. Bu araştırmaya veri toplamak amacıyla hazırlanan veri toplama aracı için, öncelikle literatür doğrultusunda madde havuzu oluşturulmuştur. Oluşturulan madde havuzu Psikolojik Danışma ve Rehberlik alanında uzman, iki Öğretim üyesi, üç doktora ve dört yüksek lisans öğrencisinin değerlendirilmesine sunulmuş, görüşleri doğrultusunda son hali verilmiştir. Veri toplama formu üç bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde katılımcıların demografik özelliklerinin alındığı (cinsiyet, yaş, eğitim, çalışıp çalışmadığı vb) maddeler, ikinci bölümde evlenme süreçlerine yönelik ifadeler, üçüncü bölümde evlenme yaşantılarına ilişkin değerlendirmelerine yönelik maddeler yer almaktadır. Formun uygulanması yaklaşık olarak 12-18 dakika sürmektedir.

İşlemler

Araştırmaya Güneydoğu ve Doğu Anadolu bölgelerinde ikamet eden, çocuk yaşta evlenmiş 325 birey katılmıştır. Ancak formları eksik dolduran ve çalışmanın amacına ilişkin ölçütleri sağlamayan (örn. 18 yaşından sonra evlenmiş olmak) katılımcıların anketleri çıkarıldıktan sonra örneklem sayısı 301 olarak belirlenmiştir. Araştırma için İnönü Üniversitesi etik kurulundan izin alınmıştır. Formun doldurulmasında gönüllük esas alınmış olup, formun doldurulması sırasında katılımcılara, araştırmanın amacı ile ilgili bilgilendirme yapılmıştır. Yeterli örneklem sayısına ulaşmak için anketi dolduran bireylerden kriterlere uygun örneklem bulunması amacıyla yardım istenmiştir. Çalışmada okuma-yazma bilmeyen katılımcılar için sözlü beyanlarına dayalı olarak, veri toplayan bireyler tarafından işaretlemeler yapılmıştır. Bu çalışmada elde edilen veriler, SPSS ortamında analiz edilmiştir. Katılımcıların, demografik özelliklerini belirlemek için yüzdeler, frekans, ortalama gibi betimleyici istatistikler kullanılmıştır. Araştırmanın temel amaçlarından olan bireyin evlenme süreci ve evlenme yaşantılarına ilişkin değerlendirmeleri de, frekans, yüzdeler, ortalamalar hesaplanarak elde edilmiştir.

BULGULAR

Çalışmanın bu bölümünde, katılımcıların demografik verilerine yer verilmiştir. Bu kapsamda katılımcı kadın ve erkeklerin sosyo-demografik verilerine Tablo 1’de yer verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Verileri

Değişkenler		Kadın		Erkek		Toplam	
		f	%	f	%	f	%
Cinsiyet	Kadın/Erkek	231	76.64	70	23.36	301	100.00
	Okur-yazar değil	16	6.93	2	2.91	18	6.00
Öğrenim düzeyi	İlkokul	66	28.64	11	15.78	77	25.59
	Ortaokul	65	28.11	15	21.42	80	26.64
	Lise	79	34.26	37	52.95	116	38.46
	Üniversite	5	2.21	5	7.13	10	3.31
Yaşı	17-18	14	6.13	-	-	14	4.63
	19-21	85	36.87	19	27.15	104	34.52
	22-25	132	57.18	51	72.91	183	60.85
Çalışma durumu	Evet	24	10.47	56	80.00	80	26.68
	Hayır	207	89.62	14	20.00	231	73.32
Nikâh durumu	Resmi	15	6.53	7	10.00	22	7.36
	Dini	3	1.35	-	-	3	1.00
	Resmi ve dini	213	92.26	63	90.00	276	91.64
Çocuk sayısı	Çocuksuz	30	13.00	13	18.67	43	14.26
	1	89	38.55	26	37.13	115	38.23
	2	72	31.26	20	28.67	92	30.51
	3	26	11.37	7	10.00	33	11.00
	4 ve üstü	14	6.12	4	5.75	18	6.00

Tablo 1 incelendiğinde, kadın katılımcıların şu anki yaş ortalamaları 21.94 iken erkek katılımcıların yaş ortalaması 22.55'tir. Hem kadın (f=79) hem erkek katılımcılarda (f=37) eğitim durumu olarak birinci sırada lise bulunmaktadır. Kadınlarda ikinci sırada ilkokul (f=66) ve üçüncü sırada (f=65) ortaokul öğrenim düzeyi gelmektedir. Kadınların %89.6'sı iş sahibi değilken (f=207), erkeklerin %80'i (f=56) ücret karşılığı bir işte çalışmaktadır. Katılımcıların neredeyse hiçbiri sadece resmi nikâh yaparak -yasal olarak- evlenememişlerdir. Yasal olarak 18 yaşından küçük olmaları nedeni ile neredeyse tamamı (%91.6) önce dini sonra da resmi nikâh yaptıklarını ifade etmişlerdir. Kadın ve erkek katılımcıların yakın oranlarda %37-%38 (f=115) tek çocuk sahibi oldukları görülmektedir.

Çalışmanın bu bölümünde katılımcıların evlilik süreçlerindeki demografik özellikleri ve erken evlenmelerine dair değerlendirmelerinin olduğu bulgulara yer verilmiştir. Kadın ve erkeklerin evlenme süreçlerine ilişkin demografik bilgileri Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Kadın ve Erkeklerin Evlenme Süreciyle İlgili Demografik Bilgiler

Değişkenler	Kadın			Erkek			Genel			
	f	%	Ort.	f	%	Ort.	f	%	Ort.	
Evlendiğinde kendi yaşı	15.00	16	6.93	1	1.46	17	5.65			
	16.00	48	20.86	11	15.73	59	19.56	17.02	17.41	
	17.00	82	35.52	12	17.17	94	31.37			
	18.00	85	39.85	46	65.78	131	43.42			
Evlendiğinde eşinin yaşı	14-16	2	0.94	27	38.65	29	9.52			
	17-18	30	13.00	39	55.78	69	22.94			
	19-21	52	22.57	3	4.32	55	18.31	23.13	22.08	
	22-25	96	41.69	1	1.41	97	31.82			
	26-30	46	19.93	-	-	46	15.67			
	31-36	5	2.25	-	-	5	1.74			
Düğün töreni	Evet	188	81.45	-	55	78.65	-	243	82.72	-
	Hayır	39	16.99		15	21.47		54	17.28	
Eş seçme biçimi	Tanıımıyordum	54	22.52		6	23.95		60	19.23	
	Tanışıyorduk	24	10.00		17	8.49		41	13.25	
	Sevdiğim biriydi	57	23.74		25	35.24		82	26.32	
	Ailem önerdi	83	34.55	-	20	28.23	-	103	33.17	-
	Diğer	22	9.17		3	4.26		25	8.03	
Evlenme biçimi	Görücü usulü	117	49.61		18	24.37		135	43.42	
	Severek	53	22.52		28	37.88		81	26.14	
	Kaçarak	19	8.16		9	12.24		28	9.04	
	Ailelerin isteği	33	14.00		15	20.00		48	15.53	
	İsteğim dışında	11	4.78	-	2	2.77	-	13	4.25	-
	Diğer	3	1.34		2	2.77		5	1.62	
Evlilik kararı alma biçimi	Eşle birlikte	95	44.38		34	44.19		129	44.76	
	Ailelerin kararı	121	51.54	-	36	46.74	-	157	51.00	-
	Diğer	10	4.33		7	9.095		17	4.24	

Tablo 2 incelendiğinde katılımcıların evlilik yaşı ortalaması kadın ve erkeklerde 17'dir. Kadınların %35.5'i 17 yaşında evlenirken, %39.8'si 18 yaşında evlenmişlerdir. Erkeklerin ise %65.8'i 18 yaşında evlenmiştir. Erkeklerin %1.5'i 15 yaşında evlenmişken, kadınların %6.9'nun 15 yaşında evlendiği görülmektedir. 15 yaşında evlilik erkeklerde yok denecek kadar azdır. Buna karşı evlendikleri eşin yaş ortalaması kadınlarda 23 iken erkeklerde bu ortalama yaklaşık 17'dir. Buna göre, erkekler kendilerinden yaşça küçük, kadınlar ise kendilerinden yaşça büyük eşler ile evlenmişlerdir. Bu durumda, evlendiklerinde çocuk damatlar, yine çocuk gelinler ile evlenmişken,

çocuk gelinler daha büyük bireyler ile evlenmişlerdir. Çocuk gelinlerin yaklaşık %20'si 26 yaşından büyük, % 2.2'si 31 yaşından büyük erkekler ile evlendikleri görülmektedir. Erkeklerde 25 yaş üstü kadınlarla evlilik yapan katılımcı yoktur. Çocuk gelinlerin %41.7 gibi yüksek bir oranı 22-25 yaş aralığında genç yetişkin erkekler ile evlenmişlerdir. Erkekleri neredeyse tamamı 14-18 yaş aralığında çocuk gelinler ile evlenmişlerdir. Kadın ve erkek katılımcıların her ikisinin de çoğu düğün töreni ile evlendirilmiştir. Bu durumda katılımcıların ailelerinin onayı, bilgisi dâhilinde düğünleri yapılarak evlendirildiği söylenebilir.

Eşini seçme biçimi olarak kadın katılımcılarda birinci sırada %34.5 (f=83) aile önerisi yer almaktayken, erkek katılımcılarda birinci sırada %35,2 (f=25) sevdiğim kişi seçeneği yer almaktadır. Kadınların %22.5'i ve erkeklerin %23.9'u önceden tanımadıkları kişiler ile evlendiklerini belirtmişlerdir. Kadınlarda evlenme biçimi olarak %49.6 (f=117) oran ile görücü usulü en fazla işaretlenen seçenekken erkeklerde en fazla işaretlenen seçenek %37.8 (f=28) oran ile severek evlenme seçeneğidir. Çocuk gelinlerin yarısı görücü usulü ile evlendirilmişlerdir. Kadın (%51.5) ve erkek (%46.7) katılımcıların yaklaşık yarısının evlilik kararlarının aileleri tarafından verildiği görülmüştür. Hem kadınların hem de erkeklerin yaklaşık %44'ü eşleriyle birlikte evlilik kararı aldıklarını belirtmişlerdir. Tablo 3'te katılımcıların evlilikleri ile ilgili değerlendirmeleri sunulmuştur.

Tablo 3. Erken Yaşta Evlenen Kadın ve Erkeklerin Evlilikleriyle İlgili Değerlendirmeleri

Değişkenler		Kadın		Erkek		Genel	
		f	%	f	%	f	%
Evlendiğinde evliliğe hazır olma	Evet	110	48.24	39	55.73	149	50.00
	Hayır	118	51.76	31	44.27	149	50.00
	Toplam	228	100.00	70	100.00	298	100.00
Evlendiğinde eşin evliliğe hazır olması	Evet	182	79.83	37	53.61	219	73.72
	Hayır	46	20.17	32	46.39	78	26.28
	Toplam	228	100.00	69	100.00	297	100.00
Evlendiğinde ebeveyn olmaya hazır olma	Evet	93	40.34	29	41.42	122	40.54
	Hayır	118	51.00	28	40.00	146	48.46
	Çocuğum yok	20	8.66	13	18.58	33	11.00
	Toplam	231	100.00	70	100.00	301	100.00
Evlendiğinde cinsel konularda bilgi sahibi olma	Evet	83	35.89	43	61.37	126	41.91
	Hayır	148	64.11	27	38.63	175	58.09
	Toplam	231	100.00	70	100.00	301	100.00
Evlendiğinde cinsel konularla ilgili bilgi kaynakları	Arkadaş	31	12.38	17	19.82	48	14.31
	İnternet	33	13.34	31	36.00	64	19.14
	Aile	63	25.26	15	17.43	78	23.33
	Arkadaş çevresi	44	17.69	16	18.57	60	17.85
	Akrabalar	25	10.00	6	7.00	31	9.26
	Eş	53	21.33	1	1.18	54	16.11
	Toplam	249	100.00	86	100.00	335	100.00
Bugün aynı yaşta evlilik kararı	Evet	62	27.00	31	44.34	93	31.00
	Hayır	168	73.00	39	55.66	207	69.00
	Toplam	230	100.00	70	100.00	300	100.00

Tablo 3 incelendiğinde, evlendiğinde kendini evliliğe hazır hissetme durumuna kadın katılımcıların %51.8'i (f=118) "hayır" yanıtı vermişken, bu oran erkeklerde %44,3'tür (f=31). Erkeklerin daha yüksek oranda kendilerine evliliğe hazır hissettikleri görülmektedir.

'Evlendiğinizde eşiniz evliliğe hazır mıydı' maddesine kadın katılımcıların yaklaşık %80'i (f=182) eşlerinin evliliğe hazır olduğunu düşünmelerine karşı, erkeklerin %53.6'sı (f=37) eşlerinin hazır olduğunu ifade etmişlerdir. Bu bulgu, kadın katılımcıların kendilerinden yaşça büyük bireylerle evlendiği bulgusunu desteklemektedir. Hem kadın hem de erkek katılımcılar birbirlerine yakın oranlarda kendilerini ebeveyn olmaya hazır hissetmediklerini belirtmişlerdir. Kadınların yarısının (%51) ebeveyn olmaya hazır olmadığı görülmektedir. Kadınların %64.1'i (f=148) evlendiklerinde cinsellikle ilgili yeterince bilgi sahibi olmadıklarını belirtirken, erkeklerin %61,4'ü (f=43) bilgi sahibi olduklarını belirtmişlerdir. Çocuk gelinler cinsellikle ilgili bilgileri büyük oranda ailelerinden (%25.3) ve eşlerinden (%21.3) aldıklarını belirtmişlerdir. Erkeklerin bilgi kaynaklarının ise internet (%36) ve arkadaş (%19.8) olduğu görülmektedir. Erkekler için ilk bilgi kaynağı internet iken, kadınlarda internet dördüncü sırada yer almaktadır. Kadın katılımcıların %73'ü (f=168), erkek katılımcıların ise %55,7'si (f=39) 'bugün aynı yaşta evlenir miydiniz' sorusuna "hayır" yanıtını vermişlerdir. Bulgular çocuk gelinlerin yüksek oranda çocuk yaşta evlenmek istemediklerini ortaya koymaktadır.

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu çalışma çocuk yaşta evlenen kadın ve erkeklerin demografik verileri, evlenme süreçleri ve evlenmelerine dair değerlendirmelerini incelemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışma sonucunda görülmektedir ki; katılımcıların ortalama 17 yaşlarında kadın ve erkekler çocuk yaşta evliliklerini gerçekleştirmişlerdir. Genel olarak kadınlar kendilerinden yaşça büyük, erkekler ise kendilerinden yaşça daha küçük ya da aynı yaşlarda kız çocuklarla evlenmişlerdir. Bazı kadın katılımcıların 30 yaş üstü erkeklerle evlendirildikleri görülmektedir. Katılımcıların çoğu şu an lise mezunudur. Kadın ve erkekler arasında üniversite mezunu olanların oranı oldukça düşüktür. Kadınların büyük çoğunluğunun ilkökul ve ortaokul mezunu olması, erken yaşta evlenen kız çocukların evlendikten sonra öğrenimlerine devam edemediklerini göstermektedir. Literatürle uyumlu şekilde erken yaşta evlenen bireylerin eğitimlerine devam edemedikleri, eğitimlerinin aksadığı farklı araştırmalarla da ortaya konulmaktadır (Aktepe ve Atay, 2017; Doğan ve Mutlu, 2022; Kaynak Malatyalı, 2014; Soylu ve Ayaz, 2013).

Erken yaşta evlenen çocukların eş seçme ve evlilik biçimlerine, evlilik karar vericilerine bakıldığında kadın ve erkekler arasında farklılıklar gözlenmektedir. Kadınlar daha çok ailelerinin önerdikleri biriyle görücü usulü evlilik gerçekleştirildiği tespit edilmiştir. Yapılan bir çalışmada çalışmanın bulgularıyla tutarlı bulgulara ulaşılmıştır (Doğan ve Mutlu, 2022). Erkekler evliliklerini sevdikleri kişilerle, severek gerçekleştirmişlerdir. Her iki cinsiyet için de evlilik karar vericileri aileler olduğu görülmektedir. Aile içerisinde baba ya da ailede sözü geçen bir başka erkek olduğu varsayılabilir, çünkü çocuk yaşta gerçekleştirilen evlilikler konusunda annelerin herhangi bir söz hakkı bulunmamaktadır (Aktepe ve Atay, 2017). Erken yaşta evlense de erkek çocukların evlilik kararını eş adayları ile birlikte aldıkları ve erkeklerin evlilik kararında daha fazla söz sahibi olduklarını düşünmeleri dikkat çekici bir bulgudur. Toplumumuzda var olan ataerkil sistem evlilik konusunda erkeği daha özgür bırakırken kadınların söz haklarını ellerinden almaktadır (Yıldız ve Poyraz, 2020). Ataerkil ailelerde, gençlere evlilikleri ile ilgili karar verme veya tercihte bulunma hakkı tanınmamaktadır. Kadınlara karşı temel hak ve özgürlük ihlali ve kadınlar ile erkekler arasındaki eşit olmayan güç ilişkilerine sebep olan toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri, erken evliliklerinin devamının bir nedeni olarak görülmektedir (Aktepe ve Atay, 2017). Erken yaşta evlilik kararlarının büyük oranda aile bireyleri tarafından alındığı bu araştırmanın bulgularından biridir. Ortak değer yargılarını paylaşan, benzer kültürel değerlere sahip etnik ve dini grupların

evlilik normlarının yaygınlığı da erken evliliği teşvik eden faktörler arasındadır (Aktepe ve Atay, 2017). Bireyin kendini evliliğe hazır hissetmesi için fiziksel, duygusal ve sosyal olgunluğa ulaşmış olması gerekmektedir (Tarhan, 2008). Kadın katılımcıların çoğu kendilerini evliliğe hazır hissetmediklerini belirtmiştir. Katılımcıların evlenme biçimleri göz önüne alındığında bu beklenen bir durumdur. Severek gerçekleştirilen evliliklerde bireyler kendilerini evliliğe daha hazır hissettiklerini ifade etmektedirler, ancak bu gerçek anlamda bir hazır olma olmayabilir. Ergenlik dönemindeki birey evlenme, aile kurma ve çocuk sahibi olma konusunda ne fiziksel ne de psikososyal olgunluğa ulaşabilmiş değildir. Psikososyal açıdan olgun kişi bireysel bir kimlik ve bütünleşmiş bir kişilik sahibidir (Aktepe ve Atay, 2017). Kişilik oluşumunun tamamlanmadığı, duygu artışlarının yoğun yaşandığı ergenlik döneminde aşk bireylere önemli kararlar aldırabilmektedir. Nitekim kadınlar da erkekler de bugün olsa erken yaşta evlenmek istemediklerini belirtmişlerdir. Evliliğe hazır olmamak demek henüz daha evlilik olgunluğuna ulaşmamış olmak anlamına gelmektedir. Evlilik olgunluğu fiziksel, duygusal, ekonomik, toplumsal olgunluk aşamalarından oluşmakta ve eğitimin tamamlanması, iş sahibi olunması gibi durumlardan etkilenmektedir. Erken yaşta evliliklerde kişilerin evlilik olgunluğuna ulaşmaları beklenen bir durum değildir. Bireylerin geleceğe dair amaçları, idealleri ve beklentileri henüz daha şekillenmemiş, evlilik koşullarının tam sağlanmamış olması başarılı ve uzun ömürlü evlilik ihtimalini oldukça düşürmektedir (Çizmeçioğlu, 2020).

Kalkan, Hamamcı ve Yalçın (2015), yirmi yaş ve daha küçük yaşlarda gerçekleştirilen evliliklerde, meslek sahibi olmak, eğitimlerini tamamlamak, evliliğin getirdiği sorumluluğu yerine getirebilecek ekonomik güce sahip olmak gibi gerekliliklerin sağlanmadığı ifade etmektedirler. Tüm bunlara ebeveyn olmak sorumluluğu eklendiğinde evlilikler çocuk gelin ve damatlar için daha zor bir süreç haline gelmektedir. Bireyler çocuk sahibi olmak için gerekli olan duygusal ve sosyal olgunluğa, fiziksel olgunluktan daha geç ulaşmaktadır. Bu sebeple bedensel olarak çocuk sahibi olabilecek olgunluğa erişmek yalnız başına evlilik ve ebeveynlik için yeterli görülmemektedir (Çizmeçioğlu, 2020). Çalışmada kadın ve erkek katılımcıların ebeveyn olmaya hazır hissetme durumlarına bakıldığında çocuk sahibi kadınların çoğunun kendilerini ebeveyn olmaya hazır hissetmedikleri, çocuk sahibi erkeklerin ise ebeveynliğe hazır hisseden ve hissetmeyenlerin oranlarının birbirlerine yakın olduğu görülmektedir. Katılımcıların geneline bakıldığında ise çoğu kendini ebeveyn olmaya hazır hissetmemektedir. Bu durum erken yaşta gerçekleştirilen evliliklerde sadece fiziksel gelişimin tamamlanmış olmasının evlilik yaşantısının sürdürülebilmesi ve anne baba olabilmek için yeterli olmadığını göstermektedir. Nitekim Aslan Cevheroğlu ve Tutarel Kışlak (2022) yaptıkları çalışmada bu çalışmanın bulgusuyla tutarlı olarak erken evlilik yapan kadınların evlilik rolleri ilgili (annelik rolünde zorlanma vb.) yetersizlik yaşadıklarını ve evliliğe dair bilgilerinin yetersiz olduğu bulgusuna ulaşmışlardır.

Ergenlik döneminin önemli gelişim alanlarından biri cinsel gelişimdir. Bu sebeple çalışmada erken yaşta evlenen bireylerin evlenirken cinsellik hakkında yeterli bilgiye sahip olma durumları, bu bilgileri nerelerden edindikleri ve eşleriyle cinsellik hakkında rahat konuşabilme durumları ele alınmıştır. Kadın katılımcıların büyük bir kısmı evlenirken cinsel konularda yeterli düzeyde bilgiye sahip olmadıklarını belirtmişlerdir. Yapılan bir nitel çalışmada da benzer sonuçlara ulaşılmıştır (Aslan Cevheroğlu ve Tutarel Kışlak, 2022). Erkek katılımcıların çoğu ise evlenirken cinsellik hakkında yeterli bilgiye sahip olduklarını ifade etmişlerdir. Toplumumuzda cinsel konular ayıp, günah, yasak olarak görülmekte ve bu konular hakkında konuşmak tercih edilmemektedir. Bu durum özellikle kız çocuklarının yetiştirilme sürecinde bir baskı haline dönüşebilmektedir. Çalışma da bize çocuk yaşta evlenen kadınların erkeklere göre cinsel

konularda bilgi kaynaklarının daha çok aile ve eşleri olduğunu göstermektedir. Erken evlenen erkeklerin sevdikleri kişilerle evlenmiş olmaları ve cinsellik ile ilgili bilgi sahibi olduklarını düşünmeleri toplumsal cinsiyet eşitsizliği açısından açıklanabilir. Bu durum sağlıklı bir cinsel yaşamları olduğu anlamına gelmemektedir. Cinsel gelişimin devam ettiği bu dönemde cinsellik hakkında doğru bilgi edinimi büyük önem taşımaktadır. Literatürle uyumlu şekilde (Bleakley vd., 2009; Güler ve Küçükler, 2010; Korkmaz Çetin vd., 2008) bu çalışmada da, bireylerin cinsel konular hakkındaki bilgileri arkadaş, medya, internet, akraba, aile gibi kaynaklardan edindiği görülmektedir. Kadınların bilgi kaynakları sırasıyla aileleri, eşleri ve arkadaş çevreleridir. Erkeklerin bilgi kaynakları ise sırasıyla internet, arkadaşlar ve aileleridir. Görülmektedir ki kadınlar cinsellik hakkındaki bilgileri en yakınlarından almayı tercih etmişlerdir. Çocuk gelin ve damatların cinsellik hakkında yanlış veya eksik bilgi sahibi olmaları cinsel yaşamlarında sorun yaşamalarına neden olabilmektedir. Bu sebeple doğru kaynaklardan doğru bilgi edinimi büyük önem taşımaktadır. Katılımcılar bu gün olsa aynı yaşta evlenmek istemediklerini belirtmektedir. Erken yaşta evlendirilen kadınlarla ilgili bir çalışmada kadınların evliliği ve evliliğin getirdiği sorumlulukları ve erken yaşta evlenmenin sakıncalarını yetişkin yaşlarda fark edebildiklerini göstermiştir (Burcu vd., 2015). Nitekim yapılan bir araştırmaya göre de erken yaşta evliliğin kadınların fiziksel, sosyal ve ruhsal yaşamlarına yönelik olumsuz birçok etkisi olduğu üzerinde durulmuştur (Suveren ve Turan, 2022).

Sonuç olarak, çocuk evlilikler bireylerin çocukluklarını yaşayamamalarına, yaşlılarından uzaklaşmalarına, eğitimlerini tamamlayamamalarına ve kimlik gelişimlerini başarılı bir şekilde gerçekleştirememelerine sebep olmaktadır. Bireysel bir sorun olarak başlayıp daha sonra toplumsal bir soruna dönüşen çocuk evliliklerin temelinde ise aile ve bireyin eğitim durumu yer almaktadır. Toplumların eğitim düzeyinin yükselmesiyle gelişmişlik düzeylerinin arttığı ve çocuk evlilik oranlarının azaldığı bir gerçektir. Yani bireylerin çocuk yaşta evlilik gerçekleştirmelerinde en büyük risk kaynağının eğitimsizlik olduğu söylenebilir. Eğitim düzeyinin düşüklüğü, çocuk evliliklerin hem nedeni hem de sonucu olarak değerlendirilebilir. Eğitimini tamamlayamamış kız/erkek çocuk erken evlilik sonucu anne/baba olmakta ve bu anne/babalar da doğal olarak eğitilmiş bireyler yetiştirmede yetersiz kalmaktadırlar. Bu sebeple toplumsal bir sorun olan çocuk evlilikleri önlemede en önemli yol eğitimden geçmektedir. Aile, toplum, eğitim kurumları, devlet yöneticileri çocukların duygusal, fiziksel ve sosyal olarak sağlıklı gelişimini tamamlaması, uygun eğitim fırsatlarından yararlanarak hayata katılması sorumluluklarını üstlenmekle yükümlüdür. Çalışma bulguları göstermektedir ki kız ve erkek çocukların evlilikleri ilk aşamada resmî nikâh olmadan dini nikâh yoluyla gerçekleşmiştir. Bu durum çocuk evlilikler sorunu ile ilgili istatistiki olarak doğru bilgiler edinilmesini engellemektedir. Çocuk evliliklerin tespiti, bu evlilikleri önlemek için önemlidir ve bu konuda devlet kuruluşlarının çalışmalarını artırması gerekmektedir. Ayrıca hem kız hem de erkek çocukların evliliklerinde karar vericilerin aileler olduğu dikkat çekmektedir. Kız çocukları ailesinin önerdiği kişiyle evlenirken erkek çocukların genel olarak kendi istediği kişiyle (çocuk gelinler ile) evlendiği görülmüştür. Aile önerisi ya da istenilen kişiyle evlendirilme durumuna bakılmaksızın bu evliliklerin kurucuları ailelerdir ve bu sebeple yine bu evlilikleri ortadan kaldırmak için de ilk müdahale ailelere yapılmalıdır. Aile eğitimleri bu noktada önemli bir role sahiptir. Çocukların sosyal, duygusal, psikolojik ve fizyolojik olarak sağlıklı gelişimlerini desteklemek için özellikle erken evliliklerin sık yaşandığı bölgelerdeki ailelere düzenli eğitimler verilmesi önemlidir.

Bu çalışmanın birçok güçlü yanı olmakla beraber bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Bu çalışmada veriler, kesitsel şekilde erken yaşta evlenen ancak henüz 25 yaşını doldurmamış katılımcılardan toplanmıştır. Bundan dolayı boylamsal olarak ve farklı yaş gruplarından toplanacak veriler, erken yaşta evliliklerin daha net bir şekilde anlaşılmasına katkı sağlayabilir. İkinci olarak bu çalışmada veriler, araştırmacılar tarafından oluşturulan ankete verilen cevaplarla sınırlıdır. Verilen cevapların yanında çok kaynaklı verilere ulaşmak daha gerçekçi bilgiler sunacaktır. Bir diğer sınırlılık ise katılımcıların Türkiye'nin Güneydoğu Anadolu Bölgesindeki bazı şehirlerde ikamet eden bireylerden oluşmasıdır. Bu durum çalışma bulgularının genellenebilirliğini etkileyebilmektedir.

KAYNAKLAR

- Aktepe, E., & Atay, İ. M. (2017). Çocuk evlilikleri ve psikososyal sonuçları. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 9(4), 410-420. doi: 10.18863/pgy.310791.
- Aslan Cevheroğlu, B., & Tutarel Kışlak, Ş. (2022). Erken evlilik yapan kadınların evli kadın rolünü deneyimleme sürecine ilişkin nitel bir araştırma. *Ayna Klinik Psikoloji Dergisi*, 9(1), 207-233.
- Aydemir, E. (2011). *Evlilik mi evcilik mi? Erken ve zorla evlilikler, çocuk gelinler*. Ankara: Usak Yayınları.
- Birleşmiş Milletler. (1989). *Çocuk haklarına dair sözleşmesi*. https://www.unicefturk.org/public/uploads/files/UNICEF_CocukHaklarınaDairSözleşme.pdf. sayfasından erişilmiştir.
- Bleakley, A., Hennessy, M., Fishbein, M., & Jordan, A. (2009). How sources of sexual information relate to adolescents' beliefs about sex. *American Journal of Health Behavior*, 33(1), 37-48. doi: 10.5993/ajhb.33.1.4.
- Boran, P., Gülçay, G., Devocioğlu, E., & Eren, T. (2013). Çocuk gelinler. *Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 26, 58-62. doi: 10.5472/MMJ.2013.02751.1.
- Burcu, E., Yıldırım, F., Sırma, Ç. S., & Sarıyaman, S. (2015). Çiçeklerin kaderi; Türkiye'de kadınların erken evliliği üzerine nitel bir araştırma. *Bilig*, 73, 63-98. https://dergipark.org.tr/tr/pub/bilig/issue/25349/267630#article_cite. sayfasından erişilmiştir.
- Cevheroğlu, B. A., & Kışlak, Ş. (2022). Erken evlilik yapan kadınların evli kadın rolünü deneyimleme sürecine ilişkin nitel bir araştırma. *Ayna Klinik Psikoloji Dergisi*, 9(1), 207-233.
- Çetin, M. (2020). Toplumsal bir gerçeklik olarak çocuk gelinler. *Toplum ve Kültür Araştırmaları Dergisi*, 5, 107-122.
- Doğan, Ü. G. A. N., & Mutlu, S. (2022). Çocuk gelin evliliklerinin sosyo-kültürel kökenlerine ilişkin nitel bir çalışma: "ben kızımı onlara kurban ederim". *Cumhuriyet Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 46(2), 218-235.
- Çizmecioğlu, R. (2020). *Evlilik olgunluğu ile evlilik beklentisi arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). <http://acikerisim.ticaret.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/11467/3303/82348.pdf?sequence=1> sayfasından erişilmiştir.

- Doğan Göksel, P. (2018). *Çocuk gelinlerin erken evlilik süreçleri ve erken evliliklerin önlenmesine ilişkin görüş ve düşüncelerin incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> sayfasından erişilmiştir.
- Gastón, C. M., Misunas, C., & Cappa, C. (2019). Child marriage among boys: A global overview of available data. *Vulnerable Child Youth Studies*, 14(3), 219-228. doi: 10.1080/17450128.2019.1566584.
- Gosh, B. (2011). Early marriage of girls in contemporary bengal: A field view. *Social Change*, 41(1), 41-61. doi: 10.1177/004908571104100102.
- Gül, S. K., & Güneş, İ. D. (2009). Ergenlik dönemi sorunları ve şiddeti. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 79-102. <https://kutuphane.dogus.edu.tr/mvt/pdf.php?pdf=0007383&lng=0> sayfasından erişilmiştir.
- Güler, Ö., & Küçüker, H. (2010). Early marriages among adolescent girls in Afyonkarahisar, Turkey. *European Journal of General Medicine*, 7(4), 365-371. <https://www.ejgm.co.uk/download/early-marriages-among-adolescent-girls-in-afyonkarahisar-turkey-6810.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Güneş, M., Selçuk, H., Demir, S., İbiloğlu, A. O., Bulut, M., Kaya, M. C., ... & Sır, A. (2016). Marital harmony and childhood psychological trauma in child marriage. *Journal of Mood Disorders*, 6, 63-70. doi: 10.5455/jmood.20160425100345.
- İçağasıoğlu Çoban, A. (2009). Adölesan evlilikleri. *Aile ve Toplum*, 4(16), 37-50. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/197949> sayfasından erişilmiştir.
- Kalkan, M., Hamamcı, Z., & Yalçın, İ. (2015). *Evlilik öncesi psikolojik danışma*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kara, B. (2015). Değişen aile dinamikleri açısından erken yaşta evlilikler sorunu ve toplumsal önemi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 20(2), 59-72. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/194134> sayfasından erişilmiştir.
- Kaynak Malatyalı, M. (2014). Türkiye'de 'çocuk gelin' sorunu. *Nesne Psikoloji Dergisi*, 2(3), 27-38. doi: 10.7816/nesne-02-03-03.
- Suveren, Y., & Turan, Z. (2022). Erken evlilik sorunu ve kadın sağlığı: Güncel bir değerlendirme. *Universal Journal of History and Culture*, 4(1), 78-99.
- Kidman, R. (2017). Child marriage and intimate partner violence: A comparative study of 34 countries. *International Journal of Epidemiology*, 46(2), 662-675. doi: 10.1093/ije/dyw225.
- Koç, İ. (2013). *Türkiye'de evlilik. Türkiye aile yapısı araştırması, tespitler, öneriler*. <https://ailevecalisma.gov.tr/uploads/athgm/uploads/pages/indirilebilir-yayinlar/67-turkiye-aile-yapisi-arastirmasi-2013-tespitler-oneriler.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Korkmaz Çetin, S., Bildik, T., Erermiş, S., Demiral, N., Özbaran, B., Tamar, M. ve Aydın, C. (2008). Erkek ergenlerde cinsel davranış ve cinsel bilgi kaynakları: Sekiz yıl arayla değerlendirme. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 19(4), 390-397. <http://www.turkpsikiyatri.com/c19s4/390-397.pdf> sayfasından erişilmiştir.

- Misunas, C., Gastón, C. M., & Cappa, C. (2019). Child marriage among boys in high prevalence countries: An analysis of sexual and reproductive health outcomes. *BMC International Health and Human Rights*, 19, 1-16. doi: 10.1186/s12914-019-0212-8.
- Soylu, N., & Ayaz, M. (2013). Adli değerlendirme için yönlendirilen küçük yaşta evlendirilmiş kız çocuklarının sosyodemografik özellikleri ve ruhsal değerlendirmesi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 14, 136-144. doi: 10.5455/apd.36694.
- Suveren, Y., & Turan, Z. (2022). Erken evlilik sorunu ve kadın sağlığı: Güncel bir değerlendirme. *Universal Journal of History and Culture*, 4(1), 78-99.
- Tarhan, N. (2008). *Evlilik psikolojisi*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2018). <http://www.tuik.gov.tr/> sayfasından erişilmiştir.
- United Nations. (2015). Resolution adopted by the Human Rights Council 29/8, *Strengthening efforts to prevent and eliminate child, early and forced marriage*, A/HRC/RES/29/8. <https://www.right-docs.org/doc/a-hrc-res-29-8/> sayfasından erişilmiştir.
- United Nations International Children's Emergency Fund. (2020). *Child marriage*. <https://data.unicef.org/topic/child-protection/child-marriage/> sayfasından erişilmiştir.
- Yıldız, D. (2018). *Sosyo-kültürel faktörler bağlamında erken evlilikler*. (Yüksek Lisans Tezi). <http://www.openaccess.hacettepe.edu.tr:8080/xmlui/handle/11655/5157> sayfasından erişilmiştir.
- Yıldız, D., & Poyraz, T. (2020). Sosyo-demografik ve sosyo-kültürel bağlamda erken evlilikler: Çocuk gelinler ve çocuk damatlar. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (32), 159-186. doi: 10.20427/turkiyat.581208.
- Yüksel, H., & Yüksel, M. (2014). Çocuk ihmali ve istismarı bağlamında Türkiye'de çocuk gelinler gerçeği. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 1-24. https://dergipark.org.tr/tr/pub/jiss/issue/25893/272880#article_cite sayfasından erişilmiştir.
- Yüksel Kaptanoğlu, İ., & Ergöçmen, B. (2012). Çocuk gelin olmaya giden yol. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 15(2), 129-161. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sosars/issue/11398/136112> sayfasından erişilmiştir.

Etik Onay

"Eğitsel, Sosyal ve Psikolojik Bir Sorun: Çocuk Evliliklerde "Gelin" ve "Damat" olmak" başlıklı çalışmanın yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamış, karşılaşılabilecek tüm etik ihlallerde "Academia Eğitim Araştırmaları Dergisi ve Editörünün" hiçbir sorumluluğunun olmadığı, tüm sorumluluğun yazar(lar)a ait olduğu ve çalışmanın herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiş olduğu bu çalışmanın yazar(lar)ı tarafından taahhüt edilmiştir.

Araştırmanın Etik Kurul İzni

Araştırma kapsamında İnönü Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimleri Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'ndan (Karar Tarihi: 28.09.2023; Toplantı: 011; Karar: 2023/10) etik kurul onayı alınmıştır.